

NOPTI LA HANUL DIN ANTIMOVO¹⁾

P E S Â R M Ă

Pe când îl apăra de câini Petre mocanul înțelese că acest țăran necunoscutnu se abătusepe la el la stână, așa într'o doară, ci trebuie că-l gonea vreo năpastă.

De aceea se manie foc pe dulăi, strigăla eisi iar îl privi pe țăran după ilicul rosie cunostea că e din turlaci, dinspre Deliorman.

Era înalt, o namilă de om; dar câ era sârac și parcă născut sarac— și asta se vedea. Cămașa-i era numai petice, mare și nepriceput cusute, brăul sdrențuit, nădragii de asemenea. Era desculț. Alt-

Dar mocanul repede îl cântări și și dădu seama

minteri, la privire, cât un munte, dar mocanul repede îl cântări și și dădu seama cae dintr'acei oameni, molăi și lășători, de cari se spune că si furnicii îi fac drum.

Țăranul dete bună ziua, mormăiun fete: «Ce mai faceti? Sunteti bine dar, era limpede că la altceva se gândeșeti și alte griji în ochi. Și privind undeva înaintea mâna și întrebă, dacă nu cumva într'acoste satul Mangilari și cam câtă cale e până la el. Mocanul îl lămurii și abia acum băgă de seama cae sosea se oprise o căruță cun cal.

Căruta asta țăranulo lăsase acolo, caa poată veni la el. În ea ședea o femeie încovoiată, cu mâinile în sân; tulpanul nu-lavea lăgat, ci cu colțurile libere în lături, casă-i fie mai ușor. E drept, era cald, cald, dar mocanul știa caatunci când femeile își lasă tulpanul neleganul le chinuie atât căldura, cât cu totul altceva.

Îndărățul căruței, înfășurat pe jumătate într'o velință, cu capul pe nisteperne negre țărănești, Zăcea o altă femeie, mai mică, fără îndoială fată. Se uita într'oparte și fatău i se vedea,

— Tu parca ai avea pe cineva bolnav, zise mocanul.

— Am. O copilă mi-ebolnavă.

Țăranul își aruncă ochii în spre oile adunate pe poiană, le privi fără săle vadă, căci privirea-i plină de îngrijorare era rătăcită.

— Așa cum e beleaua noastră, zise el, să nu dea Dumnezeu la nimeni.

— Nu pari a fi de prin partea locului; de unde ești? îl întrebă mocanul.

— Din Chiuciuc Ahmed, Nădejdea cum îi zic acum, din spre deal. Am mai fosteu pe aici. Umblu prin sate, vând huma; cea mai frumoasă se scoate la noi în sat. E frumoasă, o cumpără femeile, Dacă ma las în jos spre Mare, cumpăr pentru încoace, când peste, când struguri, când ce se întâmplă. Mulțumestui Dumnezeu ducem traiul. Numai de nu ni s'ar fi întâmplat nenorocirea asta...

Se aseză jos, scoase o pungă de piele cu tutun și-si răsuci o țigare. Mocanul se lăsă lângă și băgă de seama cum degetele-i groase și noduroase tremurau pe când făceau țigarea.

— Nu ne trăiesc copiii, începu dânsul. Ne-au mûrit vreo doi, trei chiar de mici. Uite numai asta ne-a mai ramas (el privi în spre căruță). Am îngrijit-o ca pe ochii din cap. Luam dela gura ca sa pot să-i cumpăr câte ceva, să-i fac vreo hainuță, ca sa nu-îfie greu privind la alelalte. A dat Dumnezeu și am păzit-o până acum, Dar delo vreme...

Nu are nimic, dar se ofilește. Aud că i-îr spus mâși că tare-i pare greu că suratele ei s'au măritat și ea tot mai stă.

«Ce te necăjești, dragul tatii, îi zic eu; o iesi el și norocul tau. Ce te uși la alelalte? Ele sunt bogate. Așa sunt flăcăide acum, umblă după fete bogate. Te-ai mărita și tu, vezi-te treabă, n'ai îmbătrânit».

— Câți ani are?

— Se apropie de douăzeci. Acum de Sânmărie are să-i împlinescă.

— Apoi e tânără copilă.

— Tânără, tânără.

¹⁾ Vezi *Boabede grâu*, An III N-r. 6 și

Țăranul tăcusi privind nou oiașă însă sa le vadă, Undeva în apropiere, în toiul arșiței, țipa un cosas.

— In vara asta ma rugă să-i dau drumul, sa meargă si ea la seceris. Sâraci suntem. Avem nevoie, dar când o vedeam așa de slăbită, bolnăvicioasă, nu-mi venea să-i dau drumul.

« Te rog tâticule, lasă-mă, vreau sa merg seu cu fetele ».

« Bine, zic, dacă e asa ». Și i-am dat voie. Acum, ce s'a întâmplat, nu știu, că n'am fost acolo. In câmp se culcau, în câmpse sculau. Știastea, din cât mi-a povestit ea, Odată, au secerat toată ziua, seara au cinat, apoi fetele au cântat si glumit. S'au culcat. Nonca, așa o chiamă pe fata mea, s'a culcat și ea.

« M'am culcat, zice, tâticule, între snopi, sub o claie, m'am culcat la adăpost casa nu ma tragă, și m'am învelit. Am adormit. Pe la o vreme simții, zice, ceva greu, ceva rece, uite aci pe piept. Deschid ochii: șarpe! ».

— Măi!

— Apăi, sarpe. Incocoloșat, se culcase pe pieptul ei. Țipă, și apoi toată frica, îl înșfăcă îl asvârli la o parte.

— Il asvârli! Se întâmplăde astea prin seceris. Am auzit de un șarpecă a intrat în guraunei femei. Dar de muscat, n'a muscat-o, nu-i așa?

— Nu, n'a muscat-o. Se culcase pe sânii ei. L-a luat si l-a asvârliț. Așa îmi povesteștedansa. O fi adevărat, o fi vis, nu știu. De atunci fata nu e bine. S'a uscat ca o suveică. O doare pieptul.

« Acolo, zice, unde a stat șarpele, ma doare rău ».

— Mai, măi, măi, se mira mocanul. Dar acum unde o duceți? La doctor?

— Doctori... câ doctori n'am mai schimbat! O duc acum... hm... cum să-ți Dacă ar fi dupa mine, eu nu cred, dar mintea de muiere, nu stii cum e? S'apoi e bolnavă, plod...

Glasi-i tremura și tâcu. Isi rotprivirea, își netezi când mustața, când barba, nerasă de mult, aspră și presărată cu smocuri întregi de fire albe. Nu era nevoie să-i mai spuie altcineva mocanului, că fiecare fir alb era semnul unei griji.

— Alaltăieri seara — povesti mai departe taranul — sosiseră săteni de ai noștri delaschelă. Și au vorbit ce-au vorbit, stiu eu? Oameni fără griji, poate c'or fi glumit. Șuite că vine într'un suflet la noi Stoenița, nasnoastră, o gură, stie toate.

« Gunciule, strigă încă dela poarta, ai mare noroc, noroc are și Nonca. Hai săfie într'un ceas bun ». « Ce e zic eu ».

Nicola și Pendu ai lui Sideriau venit delaschelă. Spun că la Mangilaris'ar fi arătat. S'ar fi arătat o rândunică albă! Albăde tot, căpăda. Ei? Tu — zice — știi ce este rândunică albă? Ea, zice, la o sută de ani odată se arată, iar alde o vede, de ar fi bolnav de orice boală, se face bine! Gun-

ciule, zice, du-te, nu sta de loc. Du-o pe Nonca. Ce sa fac, s'a pornit a plânge copila, apoi si măsă. Și iată, amvenit.

— Dar e adevărat? striga mocanul. Unde e rândunică asta?

El rămase așa pe șosea multă vreme, privind după căruță

— Apoi nu ți-am spus, aici a arătat, în Mangilaris.

— Albă?

— Ca zăpada.

Așa, nedumerit cum era, mocanul își rotprivirea și o oprise șosea în fiecare zi prânzeau cu turma tot pe pajișteasta, dar parcabia acum băgă de seamă căte rândunele stăteau așezate pe sârma telegrafului. Daltfel nici de mirât nu era; se apropia ziua Schimbării la față sipe vremea asta rândunelele ca și berzele adună, pregătindu-se de plecare.

Așa de multe erau rândunelele șasa, de dese una lângă alta șezate, încât firul țârna îngreuiat ca mătâniile.

Multe, dar toate negre.

— Iată, pentru asta am venit, zise țăranul bărbăție și arecum ușurat, mi-am zisa, te întreb, poate că ai văzut-o, poate că ai fi auzit...

— Nu, frățioare, nu. Rândunică albă? Nici n'am auzit, nici n'am văzut.

Dar dintr'odată mocanul se gândi că poate să-i desnădăjduiască pe oamenii cu totul zise:

— Poate să și fie. Poate, Bivolalb, șoarecalb

și cioară albăsânt. O fi și rândunică albă. Și-
bue să fie, de vreme ce s'a svonit...

— Cine știe, oftă târanul, Dacă ar fi după mine,
nu cred, dar de, muierile...

Se ridică sa pièce. Mișcat, mocanul porni și el
să-l însoțească și sa vadă și fata.

Sus pe deal se zăreasa Albenede unde urma
sa fie scoasă

Când ajunseră lângă șosea, mama, femeie gal-
benă și sdrobită de suferință, încă dedepărtă
pe bărbatu-său, ca și când ar fi dorit să-i cetească
în privire ce a mai aflat. Fata totmai stătea în-

toarsă la o parte și se uita la rândunelele înșirate
pe sârma telegrafului.

— Omul zice ca satule aproape, spuse târanul.

Auzindu-i glasul, fata se întoarse. Era slăbuță,
de sub scoartaabia i se profila trupul topit de
boală, fata îi era ca de ceață, iar ochii totmai
luceau surâzători și copilăroși. Privea când pe
tatăl ei, când pe mocan.

— Nonche, omul asta văzut rândunica, zise
târanul și privi pe mocan.

Acolo, în satul ăla a fost! Hai, doar om vedea-o
și noi!

— Om vedea-o, badă abia șoptita ochii
limpezi i se lumina.

Ceva se înălță în pieptul mocanului, îl înăbuși,
ochii i se împănjeniră.

— O s'o vedeți, copilă, o s'o vedeți și voi. Am
văzut-o cu ochii mei, albă ca zăpada și o vezi
și tu. Sa dea Dumnezeu o vezi, fetița te în-
sănătosești... că ești tânără. Ai s'o vezi, îți spui
eu că ai s'o vezi... și te faci femeie, nu te terne,
copilă...

Marna își strânse ochii și începu plânge. Tâ-
ranul înalt tuși apucă haturile și trase calul după ea.

— Umblati cusănătate, zise mocanul după ei,
satul e aproape. Țineți-o tot după firul telegrafului.

El rămase așa pe șosea, multă vreme privind
după cărută. Se uita la marna cutul panul negru,
la fata culcată lângă ea, la târanul înalt care
pășea încovoiat trăgând călutul micșar deasupra
lor, între fiecare doi stâlpi de telegraf, la rândunele
cum sburau, se roteau și se așezau din nou pe
sârma.

Mocanul se întoarse pe gânduri la oile lui, apu-
cându-se din nou de opincile pe care și le făcea
din piele de cal.

— « Rândunică albă, grânda el. O fi ».

Dar ceva îl oprea, în piept avea un chin. Și lă-
sând să-i cadă sulase uita la cer, strigând:

— Doamne, câtă jale mai e în lumea asta.
Doamne!

Și iar se uită după cărută.

A L B E N A

În drumul dintre cârciumă și moarului Horoz
se oprise o carută, gata de drum. Cei doi jandarmi
trebuiau s'o ducă în oras pe Albena. Pe uliti spe-
dinaintea ogrăzilor fugeau femeile să privească și,
pentru că alergaseră dela munca, își lăsa din fugă
mâncile peste brațesau se îmbrobodeau. Dădură
fuga spre cărută și totii cari emu moară,
unde niciodată nu se strânsese atâta lume ca acum,
în ajunul Pastelui.

Sus pe deal se zăreca casa Albenei, de unde
urma sa fie scoasă. Ingrozitoare crimă făcută
acolo parcă o însemnase ceva pe dinafară
și, câtă vreme celelalte case erau vâruite și scl-
piu de curățenie, cu pereții albi chenare al-
bastre, casa Albenei era parasita, murdară și rui-

nata, ca șcând ar fi fost lovită de trăsnet. Cei
doi jandarmi stăteau acolo, unul lângă celălalt
lalt la fereastră, iar în casă era Albena.

Multe lucruri, multe fapte mici, care altfel ar fi
ramas nebăgate de seamă sau s'ar fi uitat, acum
erau reamintite și se povesteau nu pentru întâia
și nici pentru a doua oară. Fiecare vroia sa arate
că a prevăzut și simțise ceva. Erau unisăteni
ce-si așteptau rândul la moară de trei-patru zile
și de aceea se credeau martori foarte apropiați.
Unii din ei povesteau în cele mai mici amănunte,
unde și cum se așezau într'azi: cum, la început,
au vorbit de berze, că au venit de vreme ca altă-
dată; cum apoi, privind ogoarele, au început a
vorbi în care alțianii au mai fost eleasa de înver-

zite, dese și înfrățite, încă fost nevosa dea drumul vitelor casa le mai pască. Abia după astea — povesteau ei — tot privind cum se chiniau femeile cuderetecatul și curățat de Paște, au văzut-o pe Albena forfotind prin curte. Chiar de departe, după mers ca și după mijlocu drept se cunoștea cât e de frumoasă Albena. Dar năd în ziua asta, nici în cea următoare, Albena nu se scoborise la fântâna dela cârciumă sau la moară, unde lucrabârbatul ei Cuțar.

Dacă cel ucis n'ar fi fost tocmai acest Cuțar, cine stie dacă l-arfi pomenit cineva? Era un om simplu, neîngrijit și schiopcare nu stătea decât sa muncească și sa tacă, Neobosit ca mașină, plinde praf de făină, căra sacii grei și, cu toate că în fiecare zi și în fiecare ceas era acolo, lumea îl întâlnește trecea pe lângă parca nu era o ființă vie, ci un lucru. Dintru început vorbeau de dânsul, dar atâta cât sa se mire cum a putut o sperietoare ca asta, sa ia de nevastă femeie asada frumoasă ca Albena. Mărul frumos, porcul îl mănâncă — ziceau dar încet și mai spună și asta și nu se maruiea nimic la el. Și în sat îl uitaseră pe Cuțar. Abia acum își reaminteau unii că în ultimele zile omul acesta tăcșit răbdător se făcuse dintr'odată iute și supărat. Pentru dânsul nu se află decât un singur stăpân — Neagul, mesterul mormar. Pe el îl asculta și lui i se supunea ca un sclav.

Dar iată că, cudoua, trei zile înainte de crimă, cum îi vorbea Neagul ceva, Cuțar începea sa tremure, bolborosea cine stie ce și-l privea încruntat, cataurul. Părea ca până o vreme lui Neagul îl întârâta.

În Miercuri a din săptămâna Patimilor s'au svoni cum că a mûrit Cuțar și, pana a se afla cum și ce, se răspândi stirea că a fost ucis. Băiatul său, un copilaș abia de doi ani — și tocmai în asta se întrezărea mâna Atotputernicului — spuse că în timpul nopții mamă-saruncase sortu este fata tatălui său, iar un om intrase luându-sela luptă cu el. Acesta avea palton, iar la palton blană. Atâta spusese copilul și nici că trebuiau mai multe.

Albena mărturisă și spuse adevărul. Dar cine era bărbatul, asta, cu toate vorbele bune sau amenințările, nu spuse.

De aci în coloprincipalul martor în întregă această pricină era moș Vlasiu. Om fără treabă, vesel și vorbăreț, dădea târcoale în fiecare zi cârciumii de lângă moară, tocmai cum câinii dau târcoale măcelăriilor. De cum se așeză cineva la băutura, moș Vlasiu se alătura de masă, râdea, cânta și iată pe masă un pahar și pentru el. Aici, la cârciuma de lângă moară dădu peste un om cu paltonul scurt de stofă și cu blana guler. Era blond, frumușel, cu căciula mlășată pe spate. Se cunoșteă vreo vrăjitorie dase peste capul lui; ceilalți urlau, cântă împrejur, pe când el parcă era surd, mereu cu ochii la Albena cum umbla prin curte și tot de ea întreba.

Statu doua zile și disparu. Iar dimineatase svoni cum că Cuțar a fost ucis.

Era bun băiat. Moș Vlasiu mâncase și băuse cu el, dar nici adevărul nu-l putea ascunde. După spusele lui au priceput cine și de unde era omul cu palton cu blană și-l închiseră judecătorul de instrucție îl cerceta acum la primărie. Zicea că nu stie nimica. Se poate. Dar curând era să se răzgândească și el și, întocmai ca Albena, să spună adevărul. — Vin! strigă cineva — o duc pe Albena!

Multimea de lângă cărută tresări; de sus, din spre deal, venea Albena cu cei doi jandarmi după ea. Se aflase că Albena ceruse să o lase să se îmbrace după voie. De aceea și întârziase. Iată că sosea îmbrăcată cum rar o mai văzuseră.

— S'a îmbrăcat ca de sărbătoare zise cineva; merge la nuntă sau la spânzurătoare!

— Și în frânghie vrea să fie frumoasă.

— A naibii frumusețe! Ea a nenorocit-o...

Iar moș Vlasiu, care era și el aci, tot dădea cu bățul înaintea lui. Sta, sta și iar dădea.

— E, moș Vlasiu, răsă o femeie tânără. Ce ai, te lupti cu diavoli? Ce dai mereu cu bățul?

— S'a îmbrăcat ca de sărbătoare, zise cineva; merge la nuntă, sau la spânzurătoare!

— Dau eu. Ma uit să văd de-o iu putea s'o plesnesc odată când o trece. Să-i trântesc una în cap s'o pomenească. Aici e judecata ei, stricata dracului...

Albena se apropia. Mergea înainte urmată de cei doi jandarmi. Nu era om care sa n'o cunoască

pe Albena, dar când au văzut-o din nou de aproape, totuși își opriră râsuflarea. Albena era aceeași Albena, numai că nu râdea, ochii nu-i mai jucau ca mai înainte, ci aplecați sub sprâncenele subțiri, priveau în jos. Purta rochie de postav și scurteica cupiei de vulpe pe margini. Avea mâinile în cruce

Dar Neagul își deschise drum

în față, părea că merge merita la biserică. Dar când ajunse între zidul de oameni și-și ridică ochii, privirea aceea, pe care fiecare barbăt o cunostea și care acum era și mai frumoasă, pentru că era asuprită de chin, și acele sprâncene subțiri și fața-i albă din ea parcă tâsnea fermece și îmblânzesc și leagă. Păcătoasă era femeia asta, dar era frumoasă. Femeile care se pregătiseră o huli, rămaseră tăcute, iar bătuții mos Vlasiu nici că se mișcă.

Și în tăcerea asta, în cele câteva clipe întâmplă minune, se îmblânziră și cel mai tari inimi, compătimire și bunătate licăriră în ochii barbaților și ai femeilor.

— Mare Albenu, mare fata maichii, se auzi plângând o voce femeiască, ce ai făcut, Albenu!

— Ah, Albenu, Albenu!

— Tuse Dimche, strigă ea, iartă-mă Apoi întorcându-se în partea cealaltă — Liuto, Tudorche, Savche, iertați-mă Rămâneți bine va zăc toti!

Multi plângeau. Iar Albena pașea tota de tristă și liniștită, toașa de frumoasă.

— Iertați-mă! strigă ea la totuși. Sunt tânără, am greșit. Iertați-mă

Unii începură să suspine și să se îndreptau spre dansa, Femeile, în deosebi, dădeau buzna, iar jandarmii le împingeau înapoi. În această clipă, de undeva din spate, se auzi glasul tremurând și furios al lui moș Vlasiu:

— Băieți, țineți-vă, nu o dați! Ce se face satul, fără Albenu!

Albenu ajuns la căruță, se urcă și așa curcubă în picioare, strigă încă odată:

— Am greșit. Iertați-mă!

Apoi se așeză și tăcu. Atunci îi aduseră copilul, cel care o denunțase. Și când văzură cum ea îl îmbrățișează și-l sărută, rămase curcubă să nu-și simtă ochii înlăcramați.

Dintr'odată moara se opri. Motorul care zi și noapte bubuia neîncetat, ca înimă coscă fier, se opri și tăcu pe neașteptate. Crezură că s'a stricat ceva. Dar iată că în usile largi ale morii se arătă Neagul, mesterul pietrelor, se strecură printre căruțele și veni încoace. «Poate că a oprit moara ca să mai privească și el ziseră unii.

Dar Neagul își deschise drum, veni până lângă căruță și, îmbrăcându-și haina un palton scurt cu guler de blană sari în căruță, așezându-se lângă Albenu. Se mirară totuși cei din jur: dacă cumva Neagul glumea, ar fi trebuit să fie vesel, pe când el albise cum e panza.

— Jos! îi strigă jandarmii și-l lăsară umăr. Dă-te jos!

— Nu, nu ma dau jos, șopti Neagul. Eu l-am ucis pe Cutar.

— Ce, ce a zis? strigă Marin ciocoiul, care era ajutor de primar. Și astăzi; se poate așa ceva?

Spune adevărul? o întrebă el pe Albenu.

Albenu dădu din cap și o podidură lacrimile. În jurul căruței înghesuși lumea grămadă. Și ca și când abia acum se deschiseră ochii tuturilor, văzură că și Neagul este blond și frumos, că poartă căciula data pe spate. Purta și el haină scurtă de postav cu gulerul de blană. Totuși lumina ca ziua.

Totuși începură să strige, să facă gălăgie. Când mirarea trecu puțin, compătimirea față de Albenu disparu într'o clipă. Femeile din nou o săgetară cu ochii plini de ură; undeva în urmă se ridică în sus ciomagullui mos Vlasiu.

«Căteaua, strigă el, strică încă o casă». Pe fețele barbaților se lăsă un nor și, cutoate cunoscute ziceau încă nimic despre Albenu, dar parcă nu puteau răbda ca Neagul să stea lângă ea. Dar toate veniră așa de repede și pe neașteptate, încât nimeni nu știa încă ce să creadă ce să spuie.

Incurcat era pânăși Marin ciocoiul, ajutorul de primar.

— Nu se poaie, strigă, și privea cătrâsnit.

— Cum asa, Neagul. . . toti îl stom cinstit, nu se poate. Dă-te jos, Neagule!

— Mână! strigă jandarmul ce se urcase si el în cărută. Dar Marin ciocoiul prinsese caide hături.

— Domnule jandarm, te rog, aşteptaţi puţin. Cum se poate, omulare nevastă, copii. Demir, strigă el vătăşelului, ia dă fuga si chiamă Ne-guleasa. Mai repede!

— Mână! répéta jandarmul.

— Incotro, în oras?

— Nu, la primărie, la judele-instructor.

Şi căruţa porni în goană. O femeie veni în fuga din spre moară; era slabă, îmbătrânită de timpuriu, veşejită. Era Neguleasa. La început asculta fără sa priceapă cele ce i se spuneau, apoi fugi dupa cărută, dar se opri, se trânti jos pe pământ şi, acoperindu-şochii cmâinile, începu să plângă cu hohote.

FRAȚII SENE BIRENI

Dela moara lui de vânt, oprită de arşi cu aripile lăsate ca o pasăre bolnavă, Şterie privea spre cei doi copaci singurateci dela miazăzi gândindu-se la cei doi frați senebireni. Acolo, unde acești doi copaci, întocmai ca doi stâlpi verzi, se înăltau spre cer, dupa linia orizontului era satul Senebir şi în el locuiau Petre şi Pavel, cei doi frați senebireni.

Nu erau doi frați — se gândea mos Sterie — ca două vite muncitoare, blânzi, buni, sa trăiască în cinste, cu fric în Dumnezeu si mîite oameni. Erau întocmai ca doi lupi, cruzi şi la-comi, asiderea lupilor albe baltări trec iarna Dunărea îngheţată si hoinărespe sesurile Dobrogii. Asa se arătară si ei. Sosiră într'o bună zi în Senebir — era pe vremea războiului rusesc — aducând cu ei turme canorii — si oi, si herghelii, si vite, dar toate astea nu erau munca lor, ci japca, răpite în vremea asta turbure.

Se înfiseră în Senebir asa cum se înfige căpuşa în carne vie. Cine era slab, cazsi îngenuche înaintea lor, cine era mai tare, fu împuns şi doborât ca de coarnele taurului. În mai puţine douăzeci de ani cei doi frați junseră stăpâniregului sat.

Un singur om cu ceva stare mai rămăsesda Senebir — Halil Hogia. Când sicasa acestuia — un conac mare alb, cu ciardaci doi ulmi în faţă — aceiasi doi copaci îndepărtaţi la cari se uita acum mos Şterie — când si averea aceasta trecu în mâinile fratilor senebireni, atunci mâna de Turci cari tot se mai tineau în Senebir, se rupseră si o porniră în spre Anadol.

Se născuseră pe pământul acesta si le venea greu sa se despartă de el. Se îmbătară, cu toate că niciodată în viaţelor nu băuseră în, jucară în horă, cântară, plânseră, îmbrăţisarşi pe prieteni si pe dusmaniide pânări.

În cele din urmă porniră si aproape toţi sătenii, între cari si mos Şterie, iesiră să ducă pământul marginea satului.

Hotăriseră să pîice în zori dar iată că iesise luna. Cerul era limpede, câmpia se întindea larg, îmbrobodită cu o ceaţă albăsi acolo unde era satul, între pereţii albi acaselor cu ferestrele negre, neluminate, se înălţau cei doi ulmi întunecaţi, parcă erau doua suflete, doua arătări ale

trecutului, care stăteau unul lângă altul în urma celor ce se duceau.

Acesti doi copaci îi privi Halil Hogea, îsi privi si casa din spatele lor si, pe când îsi lua ramas bun si bărbat cântau sălbatic, femeile plângeau, se întoarse spre mos Şterie si îi zise

— Iartă, Şterie ciorbagi. None ducem. Am sa plec departe, până la Mare. Dacă cumva si acolo

Mo? Şterie privea spre cei doi copaci singurateci dela miazăzi

am sa dau de rău, casi aici, arsa mesaj mai departe, dincolo de Mare, Averea mea au luat-o cei doi frați. Fie, N'am sa spui sa nu le fie halal. Dar asculta ce-am să-ţi spui: vezi cei doi ulmi? Pe ei i-a sădităta cumăna lui, când m'am născut eu şi cufrate-meu. Ei ne-au fost hărăziţi noua,

sunt norocul nostru— îi stău sunt, verze-
seli și nia o cracuscă între frunzele lor. Dar
ce-are safie de-acum încolo? nu știu. Nu cred
ca ce-a dăruit Dumnezeu cuiva, să-l îndărăt
și să-l dea altuia. Nu cred, ține minte vorbele
mele, Șterie ciorbagi. . .

— Vezei doi ulm? Pe ei i-a sădită cu mână

Au trecut multi ani de-atunci. Mos Șterie era
tânăr, îmbătrâni, dar nimin se întâmplase și
aproape că uitase cuvintele lui Halil Hoge. Frații
senebireni se îmbogăteau din an în an, nici un
străin nu se mai așezase în sat, iar cei doi ulmi
se înălțau tot mai sus și mai sus în spre cer.

Se pare că Halil Hoge se înșelase: fericirea
străină era și fericirea fraților senebireni.

Dar soarta oamenilor tot în mână lui Dumnezeu
stă: unul din frații senebireni, cel mai în vârstă,
Petre, care, îmbătrânit și oboșit lăsase pe feciorii
săi la muncă, iar el vedea de albină în jurul casei,
muri dintr'odată. Muri în nimica: îl înțepase
albină — parcă pe cinenu l-a înțepat albină? Dar
el se umflă, se învineți și în doua, trei zile muri.
Nu moartea asta îl mira însă pe mos Șterie pen-
trucă, oricum ar fi, tot sfârșitul unei vieți omenesti
este, ci se mira când băga de seamă că tocmai
în aceas vremea din cei doi ulmi începu a se
usca, frunzele se lăsară în jos și se ofilă ca
opârte. Copacul nu mai scoase crâci noi și la
anul îl tăiară.

Mult s'a gândit la asta mos Șterie. Zicea câte-
odată: « o fi de secetă », Și într'adevăr anul acela

seceta fusese mare. Altădată zicea: « Bine spunea
Halil Hoge, e făcut! ». Dar nu îndrăzneasa spuie
ceva cuiva, își ascunse în el taina și tăcu.

Rămase celălalt copac. Și cum crâcile lui se
despărțeau la vârf, iar trupul îi rămânea ascuns
în dosul orizontului, tot se părea că nu e unul,
ci doi copaci.

Asa îl vedea acum mos Șterie; slui i se părea
că sunt tot doi. Cei ce priveau de departe, credeau
de asemenea că cei doi copaci sunt la locurile
și, ca întotdeauna, vorbeau de cei doi frați sene-
bireni,

Că nu sunt toate așa după cum erau mai înainte,
asta o stia mos Șterie. După întâiul semn aștepta
acum și pe al doilea. Dar treburile lui Pavel,
fratele mai mic, porniră și mai bine. Murine-
vastă sa, dar luă alta, tânără și se mai născură
copii. Bogăția și puterea lui creșteau, așa că mos
Șterie crezu din nou că ce-ispusese cândva Halil
Hoge nu erau decât vorbe și nimic altceva.

Dar se întâmplă zilele astea ceva care făcun
numai pe mos Șterie, dar și pe toți sătenii cari cărau
snopii dela câmp, sau mergeau cu căruțele pe dru-
muri — și toate drumurile de pe sesul acesta parcă
se învârteau în jurul celor doi copaci — să vor-
bească din nou despre frații senebireni, și vorbeau
acum mai mult decât oricând. Se aflase o mare
noutate: fiului Pavel, flăcâu acum, urât de mama
lui vitregă, gonit și de tată-său din pricina ei,
fugise și, după ce se pierduse câteva luni, apăruse
acum cu câțiva tovarăși prin câmpuri în jurul
Senebirului, oprind și jefuind pe călători. Fiul
lui Pavel senebiriul bandit — iată vorba din gura
tuturor!

Ma: întâi mos Șterie își zise: « acu are sa se
întâmplă ceva ». Șaștepta o zădăra, aștepta
săptămâni. Toate mergeau ca mai înainte. Masina
de treierat bubuia în curtea senebiriului, grâu
cum e aurul se scurgea în hambareldui, căruțele
aduceau snopii din toate părțile și grămădeau
claiile cât muntii. Mos Șterie nu mai putu răbda
și se duse în Senebir, privi ulmul, privi din
spate, din față, îl privi din toate părțile copacul
era sănătos, verde și vesel — nu se zăreai
nici o cracă uscată.

Iată la ce se gândea acum mos Șterie stand
sus pe scara morii lui de vânt. Iar când într'o
parte a snopilor se prelinseră umbre, peste mără-
cini se lăsă o lumină moale și gingașă în aer
se simți răcoreala, se dădu jos și se duse în mijlocul
albinelor. Se lăsă pe vine în fața stupilor și se uită
cum una câte una se întorc albinele și cum, atunci
când scoboară la intrarea stupului, se așează greu,
cu sgomot, parcă ar fi picături grele de ploaie.

« Sunt îngreunate de miere, drăguțele », își zicea
mos Șterie și se bucura. Era așa de furat încât
abia după ce câinele începu să latre, vază
înaintea morii se oprise o cărută cu ai suri mari
și că cineva venea spre el apărându-se cu biciul

de câine. Mos Șterie îtnoscu pe Pavel Senebiriul.

Nici vârsta, nici grijile aceste din urma zile nu-l schimbaseră. Era totașa de drept, înalt, călca tinereste și larg. De ande zile toți stiau la fel: cu părul albit, mustăți haiducești căruntite, dar cu fața roși. Purta abă și nădragi suri, iar peste brăul roșu încinses o cartusieră. Arma o lăsase în căruță. Fără arma Senebiriul nu se ducea nicăeri.

El se apropie de mos Șterie și începu vorbi tare, cași când ar fi vorbit mai multor inși. Veni vorba despre recoltă, de timp, de treierat, care, dacă timpul avea să fie toașa de uscat, avea să se încheie curând. Senebiriul se prefăcea că e vesel, dar mos Șterie îi cunoscudurerea în ochi. De altfel și el tăcu și-siiășă privireân jos.

— Dar pe nepricopsitul de fiu-meu nu l-ai zărit cumva, întrebă el cu voce schimbată. Nu cumva s'a arătat pe aici?

— Cine, Ivanciu? Nu. Pe aici n'fost.

— N'a fost? Nu ma minți!

— E, Pavle, situ. Ți zică n'fost, nu l-am văzut.

— Eu l-am văzut. Și nu numai că l-am văzut, dar și... Senebiriul făcu din mână, sca când ar fi voit să arate ceva isprăvit.

— L-am întâlnit eu pe Ivanciu al meu, adăugă el, și mi se pare că l-am miruit. Fie și așa, un așa fecior!

— În noaptea aia, începu Senebiriul, care, după toate, arăta că-l apasă ceva pe suflet și se grăbea s'o spuie, am trecut pe la hanul lui Petre. Era târziu. De cum ma dădui jos din căruță îmi ieși mainte Petre: «Aman, bade Pavle, să stai aci, să nu pleci. Uitechiar acu trecură ai. Era și Ivanciu». Asa? zicu, ma suii în căruța un biciu telegarilor, îi vezi ce smeii sunt, și drept pe urma lor. Intr'un loc văzui umbre de oameni, unel repezi să prindă caii. Ridic arma. «Tată, eu sunt!», strigă.

— Cine, Ivanciu?

— El era, l-am cunoscut, Inimanu-mi tresări. Șterie, am tras. Am tras drept în el și am dat drumul cailor.

— L-ai omorît?

— Așa cred. Trebuie să-l fi omorît.

Mos Șterie îl privi mirât. Ambii tăcură.

— Nu se poate, strigă mos Șteriu. Nu l-ai ucis. De-l ucideai era să fie găsit. Ai mai mers pe-acolo?

— Cum nu, am fost, am fost.

— E?

— Nimica. Nid om, nici sânge, nimica.

— Ai văzut? se bucură mos Șterie. Ți s'o fi parut.

Senebiriul dădu din cap. Parcâ nu mai era acel Pavel Senebiriul pe care îl cunosteamos Șterie.

— De-as ști că e așa, Șterie, de-asi ști. Să-ti spuie drept, mi s'a întors inima, sângele tau.

Ma gândesc și într'un fel și într'altul. Poate că nu l-am ucis, nu vâd sânge, nu vâd nimica. Dar dacă ticăloșii aia, tovarășii lui l-atarît și îngropat undeva?

— Nu-ti pune așa gânduri la inima, Pavle.

— Nu știu. Acum îl cautăiu, mort, trebuie să-l găsec.

Senebiriul se sculă. Mos Șteriu vazîaintea lui, pe omltare sineînduplecat de altădată.

— Ce secetă! zise Senebiriul cu glas linistit. Tot așa secetă era și în anulcând a mûrit nenea Petre. Era așa o secetă că unul din copacii din fața casei s'a uscat.

Mai stătură încă de vorbă și, când se întunecă, Senebiriul se sui în căruță și dădu biciu cailor suri.

Câteva zile în sir mos Șteriese uita de pe scara morii lui de vânt cum căruța asta cucai suri ridică praf și aleargăcând într'o parte, când într'alta a drumurilor. Se îndepărta, piereau-ndeva și se arăta din nou. Alerga câte o zi întreagă pe câmpia netedă și uscată, ca într'un cerc în mijloculcârui se înălțatei doi copaci din Senebir.

Intr'o noapte, o voce tinerească, aproape de copil, strigăîaintea morii și mos Șterie ieși. În

El se apropie de Mos Șterie și începu a vorbi tare

fața lui stătea Ivanciu, fiul rătăcîl Senebiriului. Mos Șterie îl duse în moara Bâiatul părea că vine dela capătul lumii: sdrențărossgâriat, slab ca un mort. Era flamand ca un lup și mos Șterie îl ospătă. Abia apucă să spuie că a venit să ceară iertare dela tată-săuși, adormi.

Dormi până dimineața. Nu se trezi nici când soarele se ridică sus pe cer. Nici moș Șteriu îndrăsnea să-l scoale. Il privi, îl privi, și își zise: «Până ce s'o satura de somn eu ma duc să-l bucur pe tată-său». Și porni spre Senebir.

Intră în sat tocmai pe la prânz. Masinade treierat din curtea Senebirluiului oprise din lucru, muncitorii pesemne că mâncau undeva la umbră. Dintr'odată se arătă sus pe masină Pavel Senebirluiul. Intunecat, mânios cu cartusierăa brâu. Și strigă:

— Tot mai mâncați, mai, încă? Ia ridicați-vă, să nu turbez. Ascultă, strigă el și mai mânios mecanicului, dă drumul mașinii!

Motorul sâși, scoase aburi, roata se învârti la început sec, apoi cureaua isbi odată tare, se întinse și batoza goală prinsăa urla ca fiară. Tot așa supărat, Senebirluiul se așeză sus și începu a băga snopii împingându-furbat și strigând mereu la lucrători.

— Măi, îndârâtnic om, nu lasă lumea id sa mănânce, se gândi moș Șterie.

Veni în dosul șureși, mașiniși se ascunse din fața lui. Dintr'odata batoza se înfundă, se împie-

dică și porni desearță. Se auzi o strasnică gălăgie și un țipăt de femeie. Motorul ca scănd isdădu sufletul, se opri.

«S'a întâmplat ceva», se gândi moș Șterie și dădu sa vadă ce este. Iesind din dosul șurii, văzu ca în fațacasei Senebirluiului era un furnicar de oameni. Unii dădeau din mâini, alții strigau. Un lucrător fugi în spre moș Șterie și cuochii încă plini de groază strigă:

— A mûrit ciorbăgiul, nea Pavel. L-a sfâșiat batoza...

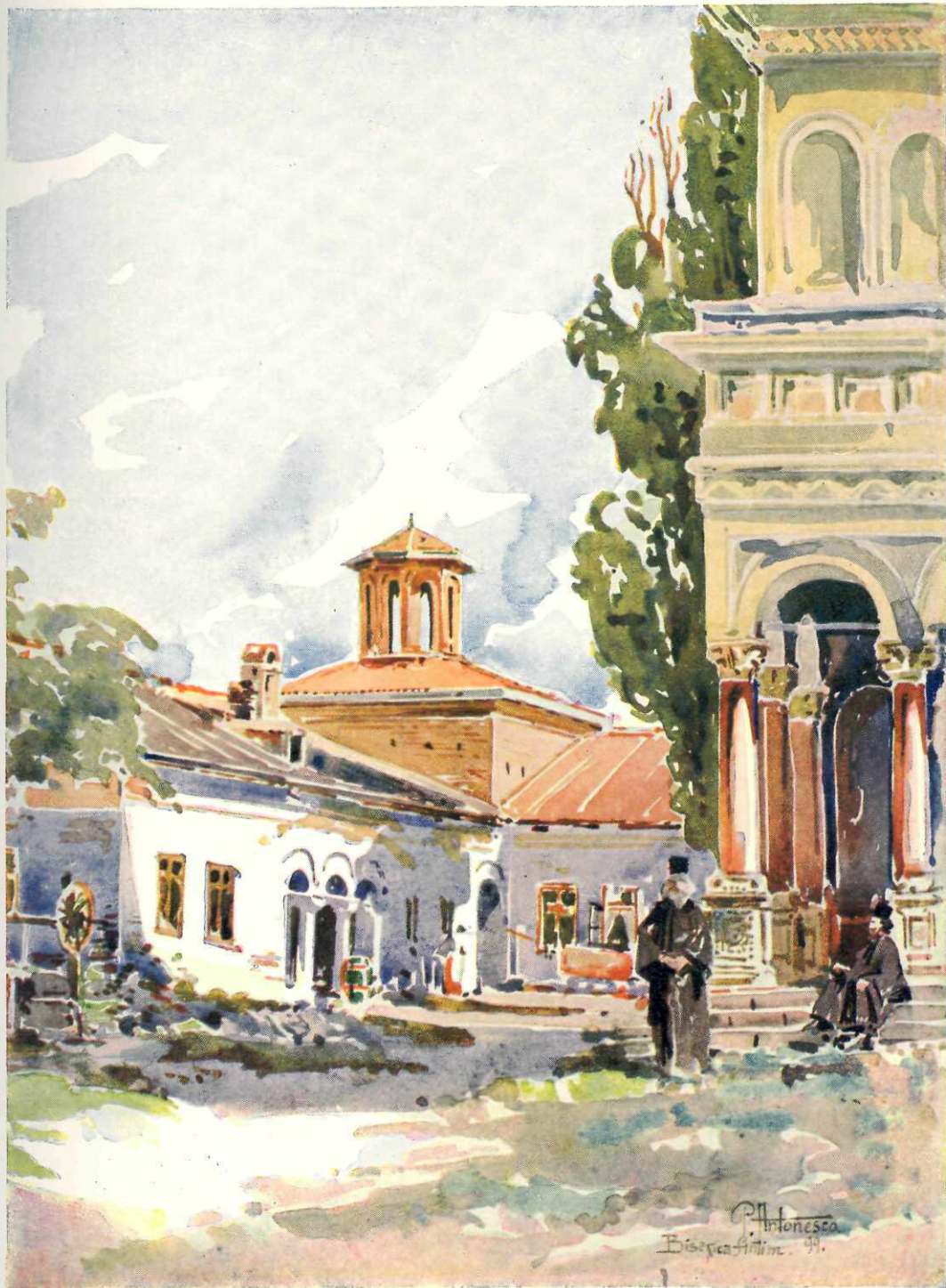
Mos Șterie se opri ca trăsnet. Apoi ridică ochii în sus, privi ulmul săresări: sus în vârful copacului, frunzele erau vestejite și uscate. Mos Șterie se uită în jur, ca și când ar fi vrut sa se încredințeze de ceva: pământul era uscat și crâpat, îl isbi un aer cald cadin cuptor. Și anul ăstera o strasnică secetă, e drept, dar nu s'o fi împlinitoare spusele lui Halil Hogeac. Copacul tot mai stătea drept și părea că n'are nimic, dar era mort.

(Urmează)

JORDAN IOVCOV

din bulgărește de V. C. Hrisicu
cu desene de I. Teodorescu Sion

Biserica Antim din București — o acuarela de Antonescu